

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

עין משפט גר מצוה

אבל בליהא אפילו שלשה בותבין ואין עושין דין. דהיה ראיה כמו עדות ואין מקצלין עדות זלילה כדמוכח פרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה: ושם) דקצלת עדות כחלת דין^א והיום דלאו לקצלת עדות יכולין לדון על פי ראיות יום דלא תהא שמיעה גדולה מראיה ולא כמו שפירש הקונטרס

אפילו בן שלשה כוסבין ואין עושין דין. למחר אפילו לא כמזו אלא אם כן יוצאו אחרים ויעידו בפניהם כדאמר בראש השנה [כה:] ראוהו שלשה והן בית דין וישיבו ומחזירהם אלא היחיד אחד מהשלשה ויעידו השנים בפניהן ויאמרו השלשה מקודש ופרכינן התם ולוקמו

(א) ר"ה טו. גיטין ה: סנהדרין טו: כ"א: ז"ק ט: סנהדרין לז: (ב) ר"ה ט"ז. א"ח א: (ג) ז"ק ט"ז. דפ"ט, א

הגהות הב"ח

(א) רש"ב ד"ה אמיתה וכו' והקפתי לו הס"ד ואמר כן מ"ה וה"ג שמתחילת לא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב וכו' מיה ניחא כ"ב:

מוסף רש"י

אבל בליהא. שאני ראוי לדון כותבין ואין עושין דין אפילו למחר, שמתחילת לא נלא לישב לשם דין (סנהדרין לז).

מוסף תוספות

- א. ואפי' נברו וקבלו אינו מקובל ואין דין ע"פ אותה קבלה כחלת דין. רש"י.
- ב. עין רש"י א"ח למה כשבאו בליהא פסולין לפרש"י. ג. [ומשום כן פסלו עדים הקרובים לדיינים שאם הודמו לא על פיהם הן הנרגזין. רש"י.]
- ד. [ומעשים בכל יום שמוקדשין בפני הדיקים וקרובים ואינם חוששים שמה הקרובים נתכוונו להעיד ותהא אף עדות הכשרים בטלה. ר"ן.]
- ה. דהא הורג לא בא לביד מן הסתם, ודוחק היא לאוממה בשעשאו טריפה ובא לביד. רמב"ם פ"ט מט"ו.

אבל בליהא אפילו שלשה בותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוה להו עדים^א ואין עד נעשה דין אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר בכל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כותבי דיידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנבנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליהוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניהא וליהוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

אבל בליהא אפילו שלשה בותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוה להו עדים^א ואין עד נעשה דין אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר בכל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כותבי דיידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנבנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליהוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניהא וליהוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

הלכו מתחלה ע"מ לראות דא"כ אין שוב היחיד יכול להיות דין והביא ראיה נמי מתשובת רש"י ז"ל שהיה מדקדק מכאן שאין צריך לומר אדם עד דאי אמר להו ליהוי עלי סהדי אמאי רבו עושין דין ולא כהדיא שניהו סהדי ואע"פ שפ"ה שיקול להיות דין כשהוא זלילה כיון שיש עדים מעידים בפניו כשמתכוין להעיד גרע טפי ואין להקשות כי פריך צ"ד ראוהו צ"ד (ר"ה דף כה: ושם) מושבין מחזריהן לוקמו בדוכמיהו וליקדשו דלא תהא שמיעה גדולה מראיה אמאי לא משני כגון שנתכוונו להעיד דאין יכולים להיות דיינין דהא אי נתכוונו לא היה היחיד נעשה דין ומיהו אין נראה פי' דטעם דאין עד נעשה דין הוא או משום דהיא עדות שאי אתא יכול להזימה דכיון שהן עממן עדים דיינין לא יקבלו הומה על עממין^ג או משום דבעינין ועמדהו אלו האנשים אלו העדים לפני ה' אלו דיינין אבל העדים עממן אין חוזרין ויושבין ודינין ומהני טעמי אין לפסול המתכוין להעיד אלא דוקא עד המעיד ומהיה למכות שהביא אין ראיה דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש ג' לשנים דאפילו הן משה אם נמנא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ועוד קשה לר"י לפירושו דממה אין עד נעשה דין לנמנא אחד מהן קרוב או פסול א"כ לרבי יוסי דאית ליה דבראיה בעלמא בלא כוונת עדות נמנא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה כמו כן לא יעשה שוב דין אין א"כ לית ליה שלא תהא שמיעה גדולה מראיה והשתא בריה פריך בפשיטות ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד קשה דרב יהודה אדרב יהודה רב יהודה פסיק במכות (דף ו.) כרבי יוסי דבראיה בעלמא נעשה עד ואין עד נעשה דין וא"ת היכי קאמר רב יהודה רבו עושין דין הלא נעשו עדים אע"פ שלא נתכוונו אלא ודאי אומר ר"י דאין לדמותו ועוד אומר ר"י דהתם נמי כוונתו לחודה שנתכוונו להעיד בשעת ראיה לא היתה עדותן בטלה אלא כשהעידו אחר צ"ד צ"ד דאי לא תימנא הדי אין לך גט כשר כשנתמנין בפני קרובין או קדושין אם נתכוונו להעיד^ד והא דקאמר ומה יעשו שני אחין שראו באחד את הנפש אע"פ שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני צ"ד מ"מ פעמים שאין האם זה יודע שכבר העיד אחיו ומיהו מעיקרא הוה בעי למימר התם דבראיה בעלמא בלא העדה נפסלין כשנמנא אחד מהם קרוב או פסול מדפריך הרוג יזיל^ה נרבע יזיל הורג רובע יזיל אבל לפי ההסקנא דבעי למימר ומסיק רבא אמר קרא יקום דבר נפקמינן דבר הכתוב מדבר דהיינו עדים שהדבר מתקיים על ידיהן אין נפסלין עד שיעידו צבית דין ויקיימו דבר: וא"י עד נעשה דין. היינו עד המעיד כדפרישית ודוקא דאורייתא אבל דברבנן נעשה דין

אם הדיון על פי ראיות עממן דאין עד נעשה דין וכגון שראה בשעה דאזינו יכול להיות דין אבל אם ציזם ראה דזההיא שעתא מנאי לדון את הדיון דלא תהא שמיעה גדולה מראיה מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר. והכא נמי מהאי טעמא משום דהוה להו עדים בראיות הלילה דלא מנאי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראיה דהיה ראיה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דראו בשעה שיכולין לעשות הדיון אבל היכא דראו בשעה שאין יכולין להיות דיינין כגון זלילה היה ראיה ראית עדים היא שראוין דבזכר ולא ראית דיינין היא והלכך ע"פ ראיתן דהיינו כאילו הם עדים אין יכולין דין עממן להיות דיינים על פי ראית עממן דאין עד נעשה דין. ומיהו צ"ד שהעידו לפנייהם עדות זלילה עדות גמורה היא ויכולין לדון למחר ציזם אבל ראיה דידהו שראוין זלילה לא חשבינן כאילו הועד לפנייהם זלילה דכיון דלא חזו בזהיא שעתא לדינא ראיה דידהו אינה כשמיעה ממש ששמעו מפי עדים זלילה אלא הן עממן נעשו עדים ושזב לא יהו דיינין בעדות עממן אא"כ יעידו אחרים בפניהם והכי הלכתא וכי הא קוגיא אשכחן צ"ד ק צ"ד (דף ט: ושם) גזי החוקק לחצירו: ואין עד נעשה דין. המעיד על הדבר אין נעשה עוד דין באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה דין אין נעשה עליה עוד דין בעדות עממן אלא אם כן מעידין אחרים בפניו. ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שעבודת דף ז.) לפני ה' היינו לפני דיינין אשמועינן קרא דלרין להעיד שנים לפני דיינין אבל העדים אינן חוזרין ויושבין ודינין: ה"ג קנין עד אימתי יכול לחזור. וכ"כ בפירושי רבינו חננאל. וצין מתנת בריא וצין מתנת כשיב מרע במתקנת דאית ביה קנין מיירי. וקבעי עד אימתי יכול לחזור צו מקנינו ולנטלו דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו מתנאים שיפרש אחרי כן או אם יראה לחזור צו מיד שיוכל לחזור דקים להו לרבנן דלדעתא דרבי מקני איניש שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו צקנין זה לעשותו קנין גמור: כל זמן שיושבין. דלדעתא דרבי מקני ליה ע"מ שאם לא יחזור צו באותו מעמד אבל אם יחזור צו יבטל: באותו ענין. של אותה מתנה: שלשה שנבנסו כו'. במתנת כשיב מרע במתנת וצקנין מיירי דאזינו יכול לחזור צו: ליהוש דלמא הדר ביה. ואמאי קאמר רבו עושין דין דמשמע באותו מעמד אע"פ שעדיין יושבין עושין דין גמור ואמאי הא כיון דיכול לחזור צו ויבטל הדיון לא היה דין: אמרייהם (שעבודת כו'). נתגובחתי בזכר לפניו והקפתי לו: (ב) ולרב יוסף מי ניהא כו'. והכי גרסינן אמרייהם לשמעתא קמיה דרב כהנא:

כדמוכח צ"פ דגיטין (דף ה:) ובצ"ב דכתובות (דף כה: ושם) רב"ז עקיבא דאמר דהחובל (צ"ב דף ט: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דין היינו דוקא צבית נפשות כדמוכח צ"ד ראוהו צ"ד (ר"ה טו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל מו לא מנו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר א (דצפרק קמא) למכות (דף י. ושם) מפרש טעמא אחריתא דקאמר ר' עקיבא מנין לנסהדרין שראו כו' שאין ממיטין אותו עד שיעמוד צ"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד צ"ד אחר וי"ל דהיה דרשא למכות עיקר והיה דר"ה (דף טו.) ושם) לא קאמר אלא דהיה טעם של גמרינן שאר דיינים מהתם לדוקא צבית נפשות אין עד הרואה נעשה דין משום והלוי העדה: נ"ח דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת כשיב מרע כגולה או מלווה מחמת מיתה ניהוש דלמא הדר ביה וכי תימנא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר צו עד שמת דהא צסוף פ"ק דצ"מ (דף יט: ושם) אמר קמא וצתרא צתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא צתרא קמא קני

מענינא

י"א מ"י פ"ה מהל' עדות הלכה ח' סגמ ענין קט טו"ש ע"מ מ"י ז' טעף ה': ב ב מ"י פ"ה מהלכות מביה הלכ' י סגמ ענין פט טו"ש ע"מ מ"י ס' קסה טעף ו':

רבינו גרשום

ביום אבל בליהא אפי' שלשה כותבין. משום עדות: ואין עושין דין. דאין דין הוגה בליהא כדגורסין בסנהדרין זיני ממונות דגין ביום וגומרין אף בליהא אבל אין מתחילין בליהא דכתיב ויהי ביום החילו את בניו הא כיצד יום לתחלת דין לילה לגמר דין: מאי טעמא. כשנכנסו בליהא אין עושין דין. משום דהוה עדים ואין עד נעשה דין: אין ה"ג קאמינא דין משני ענין. שני משכיב מרע או מיד אחר אם רצה לחזור באותו קנין עד אימתי יכול לחזור: רבה אמר כל זמן שיושבין. אצ"פ שאין נוסקינ באותו ענין: רב יוסף אמר כל זמן שנוסקינ באותו ענין אצ"פ שאין יושבין: ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין יכול לחזור אם כן אמאי אם רצו עושין דין מיד לאלתר כשזוהו ומורדין כל אחד לירושלמו וליהוש דלמא הדר ביה אותו שכיב מרע מצואתו עד שהן יושבין (ב) ודברי שכיב מרע אין צריכין קנין וחשוב כקנין ידכחותבין ובמסורין דמי כל זמן שחזרו חזרו יכול הוא נמי לחזור בו אלא הואיל דכל זמן דעוסקינ באותו ענין לא הדר ביה ותו לא מצו הדר ביי הואיל דסליק מההוא ענינא: אלא מאי אית לך למימר. לרב יוסף דמצי למיעבד דין משום דבבר סליק

(א) אולי ז"ל וף שעבדי שבימ וכו' ובמסורין ובמסורין דמי מ"מ כל זמן שקנין חזר וכו'.